

Izbaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru s
pošiljanjem na dom
za celo leto K 5.—
za pol leta „ 2.60
za četrť leta „ 1.30

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarni
sv. Cirila, koroška
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Pesameznal listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 70 h.

Rokopis se ne vra-
tja, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 12 h, dvakrat 18 h,
trikrat 24 h.

Štev. 41.

V Mariboru, dne 12. oktobra 1899.

Tečaj XXXIII.

Kaj bo?

Maribor, dne 11. oktobra.

Grofu Claryju, ki predseduje novemu uradniškemu ministerstvu, so se začeli avstrijski politiki posmehovati. Z veliko hlastjo išče novopečeni minister po vseh državnih kotih politične osebe, da jih pokliče k sebi ter se potem z njimi posvetuje o političnem položaju, o bodočem državnem zboru in o drugih takih negotovih in nejasnih stvareh. Prijatelji bodo hvalili grofa Claryja zaradi tega, češ, kako previden je, kako pozoren je, kako poukaželjen. Oni pa, kateri nimajo nobenega vzroka se navduševati za Claryja in ki imajo torej v teh rečeh neskajen pogled, bodo rekli, glejte kako nemirno vest ima grof Clary, ker se tako dolgo posvetuje, ker se tako dolgo ne more odločiti za noben resen korak. Znano je namreč, da bo prvo delo Claryjevega ministerstva, da se ukloni zahtevi prusaško-izdajalskih Nemcev ter odpravi jezikovne naredbe. Prvo delo Claryjevo bo torej, da Avstriji zvestim Slovanom da krepko zaušnico . . . Ne čudimo se, da se grof Clary boji tega koraka.

Slovani smo v Avstriji v večini. Veliko zaušnic, ki smo jih dobili od nadutih, gospodaželjnih Nemcev, smo vtaknili v žep, brez ugovora, brez odpora. A četudi smo molčali, vendar zapomnili smo si jih le. In sedaj nam bo kmalu preveč. Kdo ve, če ravno ta prihodnja zaušnica, ki nam jo že odmerja grof Clary, ne spravi potrpežljivih slovanskih narodov iz duševnega ravnotežja? Zakaj zahtevajo prusaški Nemci, da se od-

pravijo jezikovne naredbe? Ali so morda te naredbe krivične, ali so nevarne za obstanek Avstrije? Ne! Jezikovne naredbe so strogo pravične, in za obstanek Avstrije ne le na Češkem ampak po celi Avstriji potrebne. Prusaški Nemci hočejo le radi tega odpravo jezikovnih naredb, ker ne trpijo, da bi slovanski element se utrdil v Avstriji, kajti Avstrija mora po njihovi volji postati pruska pokrajina, katero treba torej že naprej ponemčiti.

In grof Clary ima prav, ako si premisljuje, predno ugodi željam avstrijskih Prusakov. Slovani se ne bodo dali več razžaljevati, posebno kadar se gre za njih narodnost in za obstanek njim drage domovine avstrijske. Slovani nočejo biti več sužni, ki naj le dajejo, ki naj le plačujejo davke, ki naj le dajejo vojake, ampak oni hočejo tudi začeti govoriti kot gospodje v Avstriji. Časi so se hvala Bogu spremenili!

Slovani že zanašajo protestujejo proti vsakemu koraku novega ministerstva, ki bi bil žaljiv, neugoden za Slované. Slovanski poslanci naj se trdno postavijo ob rob, kajti prepričani naj so, da za njimi stojijo vsi slovanski narodi, ki se nočejo dati več prezirati, teptati in pritiskati ob steno. Bodočnost Avstrije bo in mora počivati v slovanskih rokah, naj še se grof Clary tudi bolj previdno in skrbno posvetuje o njej kakor sedaj.

Kaj se godi v južni Afriki.

«Slov. Gospodar» prinaša že dalj časa kratka poročila o dogodkih v južni Afriki;

transvalška država in Anglija, ki ima v tem delu sveta mnogo zemljišča, ste si prišli tako navzkriž, da je vsak dan pričakovati začetka vojske, če se že ni vnela.

Sicer pa se naj stvar v južni Afriki razvije tako ali tako, vsekako je to, kar se godi tam, za nas jako poučno, in zato se nam zdi koristno, da ondotne odnošaje našim bralcem, kolikor toliko pojasnimo.

Do 17. stoletja v najjužnišem delu Afrike ni bilo stalnih evropskih naseljenikov; ali v prvi polovici tega stoletja izselilo se je tje nekoliko tisoč nizozemskih kmetov v nadi, da se jim bode tam godilo bolje nego doma. Ker je podnebje za kmetijstvo ugodno, zemlja rodovitna in tudi bogata rudninskih zakladov, nizozemska kolonija pa bila jako delavna, se je začelo razvijati blagostanje. To pa je lakomne Angleže začelo tako mikati, da so se od leta do leta bolje selili med pridne Nizozemce; nazadnje je njih število narastlo toliko in njih vedenje postalo tako nezno, da so Nizozemci bili l. 1836. primorani izseliti se. Ustanovili so kar tik stare domovine državo Natal; ta je porodila čez nekaj let državo oranjsko in ta l. 1852. zopet republiko transvalsko, kateri je Anglija izrecno pripoznala samostalnost. Vse tri države mejijo druga z drugo. Prvi dve ste prišli tekem let v neko odvisnost od Anglije, in tudi transvalške republike se je hotela nenasitna velsila polotiti, ali transvalski kmetje so roparico tako naklestili (1881), da ta dolgo ni imela poguma, stegniti roko tje, kjer si jo je opekla. L. 1884. se je naredila med obema državama pogodba, vsled katere se je njiju

Listek.

Klobukova povest.

(V. Hálek. — Jan Stanovsky.)

(Konec.)

V.

Moj novi gospod — srce mi poka pri tem (če še imam kak košček srca); ali naj nazivljem svojega novega gospodarja gospoda?

Moj novi gospod bil je — berač.

Iz teh kratkih besed spozna že vsakdo, da se je dovršila tragedija mojega življenja, in se že bliža katastrofa.

Imam — li še pravico misliti, da sem velik duh? Smem — li navzlic vsemu svetu ostati pri tem mnenju?

Moja mladost je izginila, ovenela je moja krasota, nagubano je moje čelo, lasje so mi osiveli, pleša moja spominja na profesorjevo zrcalo na glavi, sključen sem, teža truda-polnih let me tlači k zemlji — vse me opominja, naj si poiščem grob: in k temu še na stara leta beračiti!

Izpovem, da niti ne vem, kako glavo ima moj gospod. Kajti nikdar me ne dé na glavo, marveč z mano v roki prepeva žalospeve svoje besede: «Ponižno prosim, usmilite

se me, dragi dobrotniki, in podarite miloščino ubogemu prosjaču!»

Kajpak, da mi pri teh njegovih besedah niti na misel ni prišlo, da bi se spomnil njegove glave. Mimo tega zamrla je že vsa ljubezen v mojem srcu; le žalost je bila moj delež in miloščina predmet mojega koprnenja.

Prej so me metali pod mizo — zdaj nimam niti strehe niti mize. Moj gospod je, kakor ptič; samo da nima perutnic, kakor ptič, da bi si mogel vzeti hrane, kjer se mu ljubi. On je, kakor cvetica na polju; ne prede, ne dela — pa tudi ne je. Postaja ob cestah osamel, kakor v plotu kol ter čaka, da mu ne zdrkne v me kaka drobtina z mize bogatega sveta. Ljudje se nič več ne brigajo za mé; gredó mimo mene, kakor bi me prezirali. Dobro, to me konečno nauči, da tudi jaz preziram ljudi. Priznavam, da nisem oslabeł, kar sem v službi gospoda — berača. Ponosen sem na to, da služim najrevnejšemu črvu na svetu, in da imam toliko moči, kakor ponosa, postavil bi se in zagrmel bi v uho sveta, da bi vstrepetal gospod in bogatin, kadar bi zavpil: «Glej, kdo bolje razume, kaj je ljubezen?» Ako bi izmed teh klobukov, kateri hodijo mimo mene, le jeden slutil, kaka osoda ga še more zadeti, dvomim, ali bi se potem tako bahato nosili na človeških glavah? In glej, tudi jaz sem njihov brat,

istega očeta sin, katerega sinovi so oni; ó, da bi vsaj eden njih verjel, da sem njihov brat!

Radi tega pa vendar ne smem vsega preklinjati. Danes pride mimo mene minister, stoprav oni minister, na kojega glavi sem se odpravil prvič v svet. Moj gospod je pel običajno jeremijado svoje bede. Minister se je vstavil, pogledal mojega gospoda, motril mene. Ne, na ta pogled ne pozabim, če tudi bi sto let še živel. Solza je zalila moje motno oko, in če bi bil mogel govoriti, zapel bi mu bil tako toplo zahvalo, kakoršne ne sliši v nobeni operi. Ali me je spoznal? Ali se mu naj izdam? Bi-li mi verjel? Bi-li poznal moj glas? mojo podobo? Toda videl sem, da ima človeško srce. «I servus, Martine!» rekel je in padel je v mene — dukat. Da se nisem spomnil svoje starosti, ogledanosti in bede, padel bi mu okoli vratu. — Ministrov vzgled je našel mnogo posnemovalcev! Kmalu se je vsipavalo v me zlatov in srebrnikov, da bi se bil skoro raztrgal pod njih težo.

Razun tega je minister povabil mojega berača — gospoda, da bi si vsak dan prišel po podobno dukatovo drobtinico. S tem si je moj gospod opomogel. Minister je vendar moral poznati mojega duha!

Moj gospod si je kupil novi klobuk — pa Bog ne zadeti, da bi me bil zavrgeł!

medsebojno razmerje določilo. Transvalcem se je odslej godilo zopet dobro, in imetje se jim je množilo, ker je izvoz vsako leto bil večji od uvoza. Prodaja se volna, kože, tobak, srebro, baker, slonova kost, zrnje, nojsko perje (noj je največji ptič), najglavnejše svote pa donša zlato. Od l. 1890. sem pa so našli v svoji deželi toliko novih zlatih rud, da so l. 1898. dobili že 122.930 kil jako čistega zlata, in je izvoz samo te rude imenovano leto jim dal 143 mil. gld. Nikjer na vsem svetu ne pridobiva se toliko zlata, kakor tukaj, in veščaki trdijo, da ga bode še čez desetletja tukaj največ. Kaj se je toraj čuditi, če so Angleži zadnja leta kar trumoma vrel v Transval, tako da znaša število prebivalstva, ki ga je bilo l. 1886. pol mil., danes dober milijon. Od teh je prvotnih posestnikov, namreč nizozemskih kmetov ali burov, kakor se imenujejo, le kakih 89.000, na 300.000 je črnih, ostali pa so zraven nekotnih Nemcev sami Angleži; teh je torej danes že mnogo več, nego burov samih. Dobri buri se vseljevanju Angležev niso ustavljali, ker v izvrstnih razmerah tem le niso zavidali k dobičku, ki so ga pri njih iskali, in ker so vsled zakonov bili vendar oni gospodarji v deželi; inozemec namreč ne uživa nikjer tistih pravic, kakor domačin.

Več let sem je bilo razmerje med Anglijo in Transvalom vsaj povoljno, ali odkar so postali zlati viri v tej deželi tako obilni, začelo je postajati drugače. Lakomnost angležka se namreč ni več dala brzdati, in hrepenenje po transvalskih rumenih zakladih je porodilo trden sklep, teh zakladov se polastiti. Zraven tega so si Angleži v politični načrt zapisali, da hočejo v Afriki imeti nepretrgano zemljišče od izliva Nila dol do južnega konca črnega dela sveta. Seveda kar tako naravno reči, kaj se hoče, to je vendar presramotno; tako dela ropar, ki za grmom čaka potnika; torej si je treba nekaj izmisliti, kar dovede do prepira in po prepiru menda do cilja. Zato so Angleži svoje transvalske naselnike že pred par leti naščuli, da se vedejo, kakor bi bili oni gospodarji. In mislili so si tako dalje: buri tega ne bodo pripuščali, nato pritožbe angležkih naseljenikov pri nas v Angliji, mi se seveda moramo za brate v Transvalu potegniti, in sicer bomo zanje zahtevali tiste pravice, kakoršne imajo buri; če se buri udajo, je transvalska država vsled večine angležkih naseljenikov naša, če se pa ne udajo, bode pa nam vojska naklonila zlato deželo. Ali to ni zvito iztuhano? Da pa imajo tem več pravice, vtikati se v notranje stvari tuje države, trdijo sedaj Angleži, seveda lažljivo, da jim to pravico daja omenjena pogodba iz l. 1884, ki njim pre pripoznava nekako nadvlado ali pokroviteljstvo nad Transvalci.

Kako se bo stvar razvila, bo pokazala prihodnost. Ne le Transval, ampak tudi Oranje in Natal razumeta položaj in sta pripravljeni vse žrtvovati, da se skupni sovražnik odbije in da osnujejo imenovane tri države, ki so

Dal mi je dostojno pokojnino, in še zdaj živim svoje stare dni pri njem v miru in pokoji. Jaz sem mu pomogel. Raca na vodi, nisem-li velik duh?

Epilog.

Nekoč je rekel neki pesnik: «Kar je namenjeno večno živeti, mora stopiti prej v življenje.»

Razvidno, da je to mislil o meni, bodi si, da sem mu takrat vsaj prišel na misel, bodi si, da sem mu dal povod te globoke misli. Pesniki namreč malokdaj imajo nove klobuke.

Zbral sem torej vse svoje stare sile in spisal to dogodbo o sebi samem v nadi, da bodem, kakor mi tudi pristojna, večno živel, med sodobniki in med potomci. Kadar umrjem, razpošljem posebej parte, in prepričan sem, da se mojega pogreba vdeleži vsa sodobna mladež, cvet umetnosti in vede — klobuki stari in novi, neomadeževani in zamazanci, da bodem obžalovan in oplakan srčno od vseh — —.

si po jeziku sestre, jedno zvezno državo. Ta misel v braniteljih moč podvaja, in Angležem, dasi so močnejši, utegne se še goditi prav slabo; če pa bi Nizozemce končno vendar premogli, bode jim ta zmaga silno draga. Afriške tri države naberejo v vojni na 50.000 mož belokožcev, okoli 90.000 črnih in imajo nekaj nad 50 topov na razpolago. To je seveda malo proti vojni sili Angležev, ki morejo v Afriko odposlati do 325.000 mož in imajo vsakovrstnih topov na izobilje; mornarica v tem boju ne bo prišla v poštev. Ali pomisliti je tudi, da se buri vojskujejo doma in so izvrstni vojaki. Veliki so, močni, trezni, jako pogumni, vrhu tega še dobri jahalci in sigurni strelci.

Kar na svetu misli pošteno, sočuvstvuje z buri in želi, da bi lakomni Angleži najmanje nič ne opravili. Tudi mi želimo afriškim kmetom najboljši uspeh.

Politični shod pri Sv. Jakobu v Slovenskih goricah.

V lepem vremenu in ob obilni udeležbi je zborovalo dne 8. oktobra v prostorih gsp. Peklarja politično društvo za ta okraj. Shod otvoril predsednik g. G. pozdravljajoč navzoča gg. dr. Pipuša in Kača, ki sta se blagohotno odzvala njegovemu pozivu, in mnogostevilne udeležence. Nato jih je navduševal k ljubezni do slovenskega materinskega jezika, kar je bilo prav primerno za ta kraj, ker šetukaj mnogoteri in še celo kakor ves obstekel išče svojega zveličanja v nemškem jeziku in zmetuje jezik svoj domači. In kakor kladivo padale in udarjale so besede govornikove, kakor: človeka obsodimo, kateri svoje matere ne spoštuje; obsodbe in zaničevanja je vreden, kdor zaničuje jezik, ki ga je mati učila. Dokler se še jezik domači glasi, še čast naroda slavi. Slovenc, ki jezik svoj zaničuje, je podoben kmetu, ki je slekel kmečko obleko in se zavil v gosposko, in ni ne kmet ne gospod, podooben pogreti jedi, preoblečenemu vranu. Svoj jezik ljubite, tuj jezik spoštujte! Kdor zaničuje se sam, podlaga je tujčevi peti.

Kot drugi govornik je nastopil gospod dr. Pipuš. V lepem, mirnem in stvarnem govoru nam je pojasnil, kako se tujci, naši sovražniki vedno bolj v nas zarivajo in nas izpodrivajo v vseh stiskah, na vseh črtah, okoriščajo se z našim denarjem, za nas pa, ko nas zaničujejo, kar nič ne skrbijo. Treba torej, da lastni naši sinovi na naši zemlji zagospodarijo. Da torej krivice od sebe odvrnemo in samosvoji postanemo, zahtevati moramo po svojih poslancih splošno, enako in neposredno volilno pravico, če že ne slovensko, pa vsaj jugoslovansko vseučilišče, slovensko nadsodišče ločeno od graškega, poseben namestniški oddelek in poseben deželni šolski svet.

Predsednik predlaga resolucije, katere se sprejmo in sicer:

1. Celjska policija naj se podržavi; 2. proti socijaldemokratskemu učitelju Hórvateku protestujemo; 3. utrdi se zveza Slovencev in Hrvatov; 4. pozdravlja se zadnji sklep državnozbornske desnice skupnosti in edinosti; 5. shod opozarja slov. poslance, naj se čim prej onemogoči pot uvažanju italijanskega vina.

Veliko zanimanja pa so kazali naši kmetje za govor gsp. Kača, ki je razpravljaval v poljudni besedi o koristi in potrebi kmetijskih zadrug. «Zadruge! to pa to!» In gnetli so se skupaj in bliže. Povdarjal je govornik, da kmet zdaj mnogo bolj tlačani, kakor za prave tlake, in da mu od nikoder ni pomoči, niti od države ne, zato si mora sam pomagati. In to doseže v skupni moči, v združenju, po gospodarskih zadrugah. Skupno si lahko polja, živino in gospodarske pridelke zboljšujejo in množijo, zavarujejo, za dražjo ceno oddajajo, in zopet dosežejo večjo imovitost. — In še tisti večer je pristopilo 41

udov, osnovali smo zadrugo in še izvolili ves odbor, načelniški, nadzorniški in razsodiščni in upanja polni gledamo zdaj v boljšo bodočnost.

Državni zbor.

Državni zbor je z lastnoročnim cesarjevim pismom na grofa Claryja zaključen. Prihodnje zasedanje se otvori, kakor je že določeno dne 18. oktobra. Ker se je državni zbor zaključil, mora se pri otvoritvi novega zasedanja voliti nanovo predsedstvo. Razgrajski Nemci hočejo tudi jednega zastopnika, in kakor vse kaže, bo se dala mehka desnica pregovoriti. Prej opozicija nikdar ni imela svojega zastopnika v predsedništvu, ko so vladali Nemci v državnem zboru, zakaj bi torej sedaj Slovani morali drugače ravnati? Le ne bodimo premehki!

Grof Clary se posvetuje.

Grof Clary je izmed slovenskih politikov poklical k sebi na posvetovanje kranjska poslanca Povšeta in pr. Ferjančiča in stajarska poslanca viteza Berksa ter dr. Serneca. Mi ne vemo sicer osebno, kaj sta rekla osebno naša stajarska poslanca grofu Clary-ju, a prepričani smo, da mu nista mogla drugega reči, nego, da stajarski Slovenci zvesto čutijo s Čehi, da se bodo bojevali za njihove pravice in da se ne bojé opozicije, kajti njim se v opoziciji ne more slabše goditi kot sedaj. V opoziciji homo vsaj smeli odkrito povedati, kako se nam godi, česar dosedaj nismo smeli iz različnih višjih ozirov.

Čujte, slovenski kmetje!

Nemce je začelo jeziti, da spodnještajarski Slovenci nočejo nič več vedeti o Gradcu in da zahtevajo za južni Štajar samoupravo. Posebno jim ni prav, da jim naši poslanci odkrivajo, kako malo skrbijo Nemci v Gradcu v gospodarskem oziru za nas Slovence. Ko je zadnjič govoril dr. Rosina v tem smislu na jareninskem shodu, napadati so ga začeli nemški listi ter rekli, da to ni res, da bi Nemci ne skrbeli za nas v gospodarskem oziru. Poglejmo si celo stvar zopet jedenkrat! Ako mislijo Nemci, da že dovolj skrbijo za nas v gospodarskem oziru, ako pobirajo od Slovencev visoke davke, potem seveda dr. Rosina ni imel prav, kajti gledé pobiranja davkov skrbijo Nemci v Gradcu res vzgledno za nas! V vsakem drugem oziru pa je imel dr. Rosina prav.

Nemci v Gradcu nimajo srca za spodnještajarske Slovence. Že 100 let prosijo Slovence za uravnavo Pesnice, a nič se ne zgodi, leto za letom prosijo Slovence za uravnavo Sotle, a še tudi ni prišlo čez pogajanja. Nemcem na Gornjem in Srednjem Štajarju pa se uredi vsak bistrejši potok. Nam dežela ne zida deželni cest, kakor Nemcem, mi si jih moramo sami po okrajih in občinah. Nemcem dajejo denar za gledališča, za jahališča, za drsalnišča, da se v njem zabavajo nemški gospodiči in gospice, Slovence ne dovolijo niti jedne meščanske šole za njih ukazeljno deco. Za nemške dijake ustanavljajo v Celji stipendije, v Ptujtu Studentenheim, za slovenske dijake se ne brigajo, ako še tako gladujejo. Slovenec se ne vzame v deželno službo, ampak rajši hodi na Prusko po deželne uradnike. Tako se je zgodilo na vinarški šoli v Mariboru. In vendar jo plačujejo tudi slovenski groši. Vinogradnikom grozijo sedaj s kaznijo, ako ne popravijo cest med vinogradi, da se bo nemška gospoda lažje vozila v svoje vinograde, ki jih ima že tu in tam na naši zemlji. Kmetijska družba ne pozna Slovencev, pač pa nemško gospodo po Spodnjem Štajarjem, katerim skrbi za posle s tem, da jih obdaruje. Kje je torej ista skrb Nemcev v gospodarskem oziru za Slovence? Nikjer, zato pa je celo prav, da kličemo: Proč od Gradca, proč od Nemcev!